

зместу і плана выражэння. Параўнаем эліптычны сказ *Я – на гарышча!* – адразу *сагнаўшы ўсмешку, сказала Марыя* (В.Быкаў) і сказ тыпу – *Я магу пайсці пагуляць?* – *Зрабі спачатку ўрок!*

Дэнататам эліптычнага сказа з'яўляецца паведамленне аб дзеянні, аднак перадаецца яно без ужывання дзеяслова. Кантэкст канкрэтызуе апушчаны дзеяслоў. У імпліцытным сказе перадаецца адмаўленне нетыповымі для яго сродкамі. Сэнс сказа з'яўляецца непразым і выводзіцца пры дапамозе пэўнай лагічнай аперацыі альбо агульным веданнем з'яў рэчаіснасці і іх сувязей удзельнікамі камунікацыі. Гэта значыць, што ў аснове такіх з'яў ляжыць прынцып асіметрычнага дуалізму моўнага знака. Прырода лінгвістычнага знака з'яўляецца адначасова зменнай і рухомай.

Што атрымліваецца ў эліптычных сказах? Сказ *Я цябе ў батальён* (В.Быкаў) прыстасоўваецца да канкрэтнай сітуацыі: неўжыванне дзеяслова можа быць абумоўлена камунікатыўнымі задачамі, стылістычнымі функцыямі альбо проста яго неактуальнасцю. Значыць, эліптычны сказ (як моўны знак) змяняецца толькі часткова (план выражэння). Але ён застаецца тоесным (ці адэкватным) самому сабе (свайму інварыянту) і абазначае дзеянне. У сказах з імпліцытнай семантыкай тыпу – *Ты вяртаешся з інстытута?* – *У нас канікулы* назіраецца імкненне моўнага знака валодаць іншымі значэннямі і функцыямі ў рамках пэўнай моўнай сітуацыі, чым яго ўласны дэнатат, яго пазасітуацыйнае значэнне. Дэнатат і сігніфікат сказа ўвесь час выходзяць за рамкі, прызначаныя ім партнёрам: азначаючае імкнецца валодаць іншымі значэннямі і функцыямі, чым яго ўласная (сказы з семантычнай імплікацыяй), азначаемае імкнецца да выражэння сябе іншымі сродкамі, чым яго ўласны знак (значэнне дзеяння бездзеяслоўным сказам). **Яны асіметрычныя.** Пры гэтым у сказах з семантычнай імплікацыяй назіраецца тэндэнцыя да аманіміі моўных знакаў. Сказ тыпу *Я не лакей* можа мець сваё ўласнае прамое значэнне, аднак ужываецца ў другім значэнні. Напрыклад:

– Дапамажыце паднесці рэчы.

– Я не лакей (гэта значыць – не дапамагу).

Перад намі аманімічныя моўныя знакі, якія могуць ужывацца ў розных функцыях і значэннях. У эліптычных жа сказах назіраецца тэндэнцыя да сінаніміі моўных знакаў.

Ад рэчкі мы прайшлі
цераз поле і пайшлі ў лес.

Ад рэчкі мы цераз поле і – у лес
(В.Быкаў).

Значэнне эліпсаванага дзеяслова ў другім прыкладзе хоць і не з'яўляецца канкрэтным, але яно сінанімічнае дзеяслову *ісці* і абазначае інтэнсіўны рух. Такім чынам, **паняцці эліпсіс і семантычная імплікацыя з'яўляюцца відавочнымі ў адносінах да родавага – асіметрычнага дуалізму моўнага знака.** Размежаванне дадзеных паняццяў дазваляе кваліфікаваць з'явы з асіметрыяй плана зместу і выражэння па крытэрыях сінанімічнасці-аманімічнасці.

¹ Никитина С.Е. О семантическом эллипсисе в предложных сочетаниях // Проблемы лингвистического анализа. М., 1966. С.140–141.

² Багдасарян В.Х. К вопросу об имплицитном в языке // Философия и методологические вопросы науки. Ереван, 1977. С.103.

³ Лингвистический энциклопедический словарь. М., 1990. С.592.

⁴ Панина Н.А. Имплицитность языкового выражения и ее типы // Значение и смысл речевых образований. Калинин, 1979. С.52.

М.А. ШЫРОКАВА

СПРОБА КАНЦЭПТУАЛЬНАГА І ЛІНГВІСТЫЧНАГА АНАЛІЗУ РАМАНА Ф.М.ДАСТАЕЎСКАГА «БЕДНЫЯ ЛЮДЗІ»

Першы раман Дастаеўскага неаднаразова звяртаў на сябе ўвагу філолагаў. Літаратуразнаўцы В.Вятлоўская, В.Нячаева і інш.¹ падкрэслівалі сувязь творчасці мастака гэтага пярсяду з творами пісьменнікаў-сентыменталістаў. Лінгвістычны аналіз праводзіўся шэрагам даследчыкаў. В.Вінаградаў разглядаў стыль лістоў Дзевушкіна як пэўнага сацыяльнага характару. В.Іванчыкава апісала найбольш тыповыя для Дастаеўскага сінтаксічныя канструкцыі, не вызначаючы іх ролю ў пабудове мастацкага цэлага яго твораў².

Наша даследаванне праводзіцца ў галіне кагнітыўнай лінгвістыкі, якая забяспечвае, на наш погляд, такі падыход да тэксту, які ўлічвае яго мастацкасць і цэласнасць. Крытэрыем мастацкасці твора з'яўляецца, паводле Даста-

еўсага, «зладжанасць, па магчымасці поўная, мастацкай ідэі з той формай, у якой яна ўвасоблена»³. Тэарэтыкі кагнітыўнай лінгвістыкі і прапануюць у сваю чаргу такі падыход да мовы, пры якім граматыка трактуецца як сістэма правіл, якая ўстанаўлівае «адпаведнасці паміж гукамі і сэнсамі»⁴. Ва ўсходнеславянскай філалогіі пасля А.Патабні і Д.Аўсяніка-Кулікоўскага быў блізкі да падобнага разгледжання мовы М.Бахцін. Ён адзначаў уплыў кантэксту на сістэму значэнняў слова і выдзяляў «двухгалосае слова» у якасці адзінкі тэксту⁵. Аўтар, аднак, не завяршыў распрацоўкі сваёй метадыкі аналізу.

Сучасны вучоны-кагнітывіст Н.Аруцёнава на падставе вывучэння характэрных рыс сінтаксісу Дастаеўскага разглядае стыль пісьменніка ў межах рускай карціны свету: «У тэкстах Дастаеўскага стылеўтваральную функцыю набываюць прафіліруючыя рысы рускай мовы, якія адлюстроўваюць некаторыя ўласцівасці нацыянальнага характару і менталітэту»⁶.

Як бачым, выкарыстанне метадаў кагнітыўнай лінгвістыкі сутнасна пашырае межы лінгвістычнага даследавання, дазваляе рабіць з фактаў мовы і стылю пісьменніка псіхалагічныя, сацыялагічныя, літаратуразнаўчыя і філасофскія вывады. Вядома, што канцэптальны аналіз, які заснаваны на прынцыпах кагнітыўнай лінгвістыкі, перакідае «мосцік ад мовы да мыслення»⁷.

У дадзеным артыкуле прапануецца аналіз намінацыі **бедныя людзі**, якая можа разглядацца ў якасці аднаго з апорных канцэптаў у кагнітыўнай структуры Дастаеўскага: аўтар выносіць яе ў загаловак рамана – сінтаксічна моцную пазіцыю тэксту – і звяртаецца да вобразаў-характараў «бедных людзей» на працягу ўсёй творчасці. Самастойны сэнс выразу стаў прычынай таго, што многія аўтары ўжывалі яго ў двукоссі.

З мэтай даследавання семантычнай напоўненасці канцэпта **бедныя людзі** мы выявілі семантызацыю словазлучэння галоўнымі героямі рамана, прааналізавалі некаторыя прэдыкаты і разгледзелі функцыянараванне канцэпта **судьба ў рамана**.

Пры супастаўленні характарыстык, дадзеных Варай і Макарам «бедным людзям», былі вылучаны наступныя агульныя семы словазлучэння **бедныя людзі**: 1. 'слабыя, чахлыя', 2. 'ціхія', 3. 'дзіўныя, смешныя, нялоўкія ў мове і паводзінах', 4. 'маюць «стыд девический» і «амбіцыю»', 5. 'якія коса глядзяць, лёгка раздражняюцца', 6. 'ведаюць тое кепскае, што пра іх могуць падумаць іншыя', 7. 'не маюць сродкаў да існавання', 8. 'няшчасныя'.

Этымалогія ўласных імёнаў дае падставу для выяўлення семы 'чужыя ўсім, у тым ліку самім «бедным людзям»': **Варвара** перакладаецца з грэчаскага як **чужая**, **Макар** – **блажэнны** (у значэнні 'дзіўны, як не з гэтага свету'). Для прыметніка **бедный** у рамана Дастаеўскага матывацыя словам **бедность** (**нищета**) не асноўная. Выраз **люди богатые** сустракаецца двойчы і не з'яўляецца строга апазіцыяй да словазлучэння **бедные люди**: *Это так, молодость, или оттого, что они люди богатые, но с дурным, со злым намерением они никак не могли сделать; А ещё люди богатые не любят, чтобы бедняки на худой жребий вслух жаловались*. Аказіянальная матывацыя словазлучэння **бедные люди** стала прычынай узнікнення вобраза беднага багацця (аксюмаран) у позніх раманах Дастаеўскага.

У некаторых выпадках героі па-рознаму семантызуюць словазлучэнне, якое мы даследуем. У кагнітыўнай структуры Вары **бедный** значыць небагаты, няшчасны, хворы. Для Макара **бедный** – «взыскательный», «глупый», «добренский», «загнанный», «запуганный», «капризный», мае «сердце, как и у другого какого», «маленький», «простой», «робкий», «тёмный», «тихонький». Ён непасрэдна не называе сябе бедным, а далучае да **бедных-наших** людзей, якіх супрацьпастаўляе **злым-чужим**. Гэтая апазіцыя з'яўляецца пастаяннай у свядомасці Дзевушкіна.

Адносіны Макара да «чужога чалавека» працягваюцца ў намінацыях **бесстыдник**, **враги мои**, **дрянь**, **забудыга**, **злодеи**, **злые языки**, **лизоблюды**, **пасквилянты неприличные**. «Чужых людзей» характарызуюць прэдыкаты «разбурэння» **бранить**, **губить**, **мучить**, **обижать**, **оскорблять**, фраземы **ниже щелки ставить**, **посягать на амбицию**, **терзать укором / попрёком / взглядом дурным** і прэдыкатыўная адзінка **всю частную жизнь выдают**. Герой Дастаеўскага лічыць, што для чужога ён «хуже ветошки», «неприличная фигура». Супрацьпастаўленне «я – другие» рэалізуецца ў Макара ў апазіцыі «я – люди»: *В каких сапогах я завтра на службу пойду!.. человек-то я*

простой, маленький, -- но что люди скажут?; Ходят люди, да некогда им. Сердца у них каменные, слова их жестокие. З гэтага можна зрабіць выснову пра беднасць свядомасці Дзевушкіна, які жыве па прынцыпу «калі не наш, дык вораг».

Даследаванне апазіцыі дае матэрыял для разгляду універсальнага паняцця **чалавек** у рамане Дастаеўскага. Для Макара ўласціва трыяда **люди** – **бедные люди** – **не люди**. Характарыстыкай **людей** з’яўляецца здольнасць мысліць, адчуваць, працаваць, быць прыстойна адзетым, усведамляць свае станоўчыя якасці. А **бедные люди**, у яго разуменні, «без тону», «внешнего приличия», гэта значыць не дацягваюць да катэгорыі **чалавек**. **Не люди**, крайняя ступень «чужых, злых людзей», не існуюць як носьбіты чалавечага: «А ведь что это за человек, что это за люди, которым **сироту оскорбит нипочем?** Это какая-то дрянь, а не люди, просто дрянь; так себе, только числятся, а на деле их нет, и в этом я уверен».

Для ўдакладнення семантыкі канцэпта **бедные люди** разгледзім яго ў люстры універсальных канцэптаў, якія маюць дачыненне да паняцця чалавек. Аб’ектыўна «бедныя людзі» могуць быць ацэнены праз прэдыкаты, якія датычацца іх і характарызуюць пэўныя іпастасі чалавека: homo sapiens «человек разумный», homo ludens «человек играющий», homo faber «человек создающий» і інш.⁸

Праведзены намі аналіз дзеясловаў разумовай дзейнасці паказаў, што яна не з’яўляецца асноўнай для «бедных людзей» і цесна звязана з пачуццёвымі перажываннямі. Дзённікі і лісты герояў выступаюць як вынікі іх інтэлектуальнай дзейнасці і збліжаюць іх з homo faber. «Сочинительство» Макара ўсведамляецца ім як гульня, якая патрабуе напружання розуму; герой, аднак, разумее свае абмежаваныя здольнасці ў гэтым відзе дзейнасці.

Даследаванне дзеясловаў, якія характарызуюць homo ludens⁹, паказала, што ў рамане ў дачыненні да дзяцей узнікае антытэза **играть – задумываться, резвиться – грустить** (Макар: *Не бывает этого, чтобы когда-нибудь порезвились, поиграли дети, а уж это худой знак; Не люблю я, когда ребенок задумывается: смотрит неприятно*). Трагедыя «бедных людзей» – у іх адчужанасці: Вара, дзяцінства якой было шчаслівым, падчас сустрэчы з Дзевушкіным – сумнае дзіця, што жыве ўспамінамі і прадчуваннямі, Макар жа, які быў вымушаны рана служыць, наадварот, імкнецца да гульні.

«Бедным людзям» уласціва няздольнасць да інтэнсіўнай, творчай разумовай і ігравой дзейнасці. У адносінах да канцэптаў homo sapiens і homo ludens Вара і Макар людзі **бедныя**. Але Дастаеўскі адзначае і такую «чалавечую» якасць сваіх герояў, як іх здольнасць да спачування. У гэтым сэнсе яны «бедныя людзі». Апошняе пацвердзіў аналіз сінтаксічнага ўзроўню тэксту. Прыметнік **бедный** набывае ацэначнае значэнне ў дыскурсах герояў у дачыненні да тых, да каго яны ставяцца з жалем і спагадай: *Мать не плачет, но такая грустная, бедная!...ходит, бедная, в таком жалком отребье; И она погибнет, бедная!* «Бедны чалавек» трапляе ў канцэпт **чалавек**, які **спачувае**. У словазлучэнні **бедные люди**, у сваю чаргу, магчыма выяўленне сем’якія выклікаюць спачуванне¹ і ‘спагадлівыя’.

Разуменне герояем рамана таго, што і «бедны чалавек» усё ж такі чалавек, прыводзіць яго да высновы пра слабасць чалавека ўвогуле (...*справедливо ли было без толку сортировать себя*), таму ён знаходзіць магчымым растлумачыць сваё п’янства з Емяльянам Ільчом наступным чынам: *...и Емеля тут же случился... Он уже все заложил, что имел... он уже двое суток маковой росинки во рту не видел... уступил я более из сострадания к человечеству, чем по собственному влечению*. Сема ‘слабасць’, якую набывае слова **человечество**, дазваляе інтэрпрэтаваць назву рамана як праекцыю на ўвесь свет людзей, чалавецтва.

З мэтай акрэслення альтэрнатыўных светаў герояў рамана разгледзім функцыяніраванне канцэпта **судьба**, найважнейшага, як лічыць А.Вяжбіцкая, для свядомасці рускага чалавека¹⁰. Агульным для Вары і Макара з’яўляецца разуменне яго як ‘прадвызначанага жыццёвага шляху’. Ва ўспрыманні Вары ён вызначаецца Богам: «Какова будет моя судьба?»; «Бог один знает»; «...один Бог знает»; «Что Бог пошлёт». Паралельныя канструкцыі **жребий-судьба-Бог** (...*выпал мой жребий... я воле Господа покорна, ...что ещё мне готовит судьба*), канструкцыя «что мне ещё спрашивать от судьбы» (спра-

шивать = испрашивать ад просить) даказваюць, што для Вары **судьба** належыць свету сакральнага і цесна звязана з паняццем промысел Божы (Божая дзейнасць у жыцці света, якая зберагае свет і накіроўвае яго да прызначанай яму мэты жыцця¹¹).

Для Макара ў канцэпце **судьба** з'яўляюцца важнымі яго непазбежнасць, несправядлівасць, слепата, злосць, нечаканасць. Гэта ўвасабляецца ў вобразе «чужога, злога чалавека», што даказваюць прэдыкаты: *...я гоним судьбою, унижен ею*. Будучыня, у разуменні Дзевушкіна, не залежыць ад намераў і дзеянняў «беднага чалавека»: *...от судьбы не уйдешь, самі знаете*. Звяртае на сябе ўвагу значная колькасць канструкцый «асуджанасці» ў мове Макара: *...денёк такой на мою долю горемычную выдался!*; *Тут уж все пришлось одно к одному: и природа была такая слезливая, и погода холодная, и дождь, ну, и Емеля тут же случился; Сам ли нечистый меня попутал, или тайными судьбами какими определено было, или просто так должно было сделаться, только пропустил я целую строчку;...знать, уж мне написано так*. Дзевушкіну ўласціва вобразная метафара **судьба-ворона** («...судьба-ворона прокаркнула»), якая грунтуецца на народным успрыманні вароны як дурной, злой вяшчухі. Паняцце **судьба** ў кагнітыўнай структуры Макара набліжаецца да року: *...так уж судьбой определено, и я в этом не виноват*. Адканасць за сваё жыццё героя перакладае на лёс.

Пасля самага моцнага ўзрушэння ў сваім жыцці, калі «его превосходителство» паціснулі яму руку, Макар перастае карыстацца словам «судьба»: *Бог видит все, маточка вы моя, голубушка вы моя бесценная!* Было б, аднак, памылковым сцвярджаць карэнны пералом у светаўспрыманні Дзевушкіна. Прыводзячы ўрыўкі з псалмоў, прымаўкі, ён угаворвае сябе не сумнявацца ў сапраўднасці цытуемых слоў: *Конечно, во всем воля Божия; это так, это непременно должно быть так, то есть тут воля-то Божия непременно должна быть; и промысел Творца Небесного, конечно, и благ, и неисповедим, и судьбы тоже, и они то же самое*. Макар супрацьпастаўляе сябе лёсу і ў рэшце рэшт Богу: *... конечно, тут воля Божия, ... да я-то как же один останусь?* Ён каецца ў грахах (*ропот, либеральные мысли, дебош и азарт*), але не заўважае, што «либеральные мысли» былі падставай для самаапраўдання: *...все-таки некоторым образом справедливость воздашь себе*. Адзначаючы свой «бунт» супраць парадку, Дзевушкін не ўсведамляе, што корань бунту ён носіць у сабе. Герой заўважае свае недастойныя паводзіны, але звычайна наракаць на лёс прыводзіць яго да няздольнасці бачыць прычыны сваіх учынкаў.

На фоне сказанага актуалізуецца этымалогія імені **Макар** ('блажэнны'). Нераспазнавальнасць сакральнага і прафанага, закладзеная ў слове **блажэнны** ('шчаслівы ў царстве Нябесным' – 'дурны')¹², з'яўляецца сігналам духоўнай слепаты Дзевушкіна.

Сімвалічнасць сюжэтна-сітуацыйнай будовы рамана прыводзіць да высновы пра блізкасць аўтару светаўспрымання Вары, якая сакралізуе прадвызначэнне. У творы падкрэсліваецца невыпадковасць сацыяльнага акружэння «бедных людзей»: іх «гонители» – «злые люди» – маюць у значэнні сваіх імёнаў сему 'дадзеныя Богам' (**Анна Фёдараўна – Анна яўр.благадаць, Фёдар грэчас. Божы дар** і інш.). Асноўныя жыццёвыя падзеі герояў упарадкаваны ў сакральным часе: яны прыпадаюць на праваслаўныя святы. З'яўленне Быкава, напрыклад, звязана з Уздзвіжаннем Слаўнага і Жыватворнага Крыжа Гасподняга (14 верасня) і Адданнем гэтага свята (21 верасня), што дае падставу для інтэрпрэтацыі яго вобраза як «крыжа» Варынага.

Прапанаваны намі метады аналізу дазволіў вылучыць у канцэпце **бедные люди**, у дапаўненне да дадзеных у пачатку артыкула, наступныя семы: 'бедныя ў інтэлектуальнай і ігравой дзейнасці', 'якія выклікаюць пачуццё спагады', 'здольныя да спачування'. «Бедным людзям» ўласціва наданне вялікай ролі прадвызначэнню. Альтэрнатыўнасць светаў герояў рамана абумоўлена сацыяльнымі (немагчымасць стварыць ігравы соцыум) і псіхалагічнымі прычынамі. Да апошніх адносіцца беднасць свядомасці Дзевушкіна: яго прынцып «калі не наш, дык вораг», звычайна адказваць за свае учынкi, няздольнасць бачыць дзеянне промысла Божага і высокую мэту жыцця.

¹ Ветловская В. Е. Роман Ф. М. Достоевского «Бедные люди». Л., 1988; Жилиякова Э. М. Традиции сентиментализма в творчестве раннего Достоевского (1844–1849). Томск, 1989; Нечаева В. С. Ранний Достоевский. М., 1979 і інш.

² Виноградов В. В. О языке художественной литературы. М., 1959; Иванчикова Е. А. Синтаксис художественной прозы Достоевского. М., 1979.

³ Достоевский Ф. М. Полн. собр. худож. произведений. Т.13 (Статьи). М.; Л., 1926–1930. С.74.

⁴ Лакофф Д. // Новое в зарубежной лингвистике. Вып.10. Лингвистическая семантика. М., 1981. С.302; Гл. таксама: Филлмор Ч. // Там же. Вып. 23. Когнитивная лингвистика. М., 1983 і інш.

⁵ Бахтин М. М. Проблемы поэтики Достоевского. Изд. 4-е. М., 1979; Он же. Литературно-критические статьи. М., 1986.

⁶ Арутюнова Н. Д. Стиль Достоевского в рамках русской картины мира // Поэтика. Стилистика. Язык и культура. М., 1996. С.85.

⁷ Бобрухов В. Л. «Зеркальная» метафора в истории культуры // Логический анализ языка. Культурные концепты. М., 1991. С. 116.

⁸ Подобны метад аналізу прапанаваны Прохаравай С.М. Гл.: Прохорова С. Образ Homo ludens «человека играющего» в русском и белорусском языках // Язык. Культура. Взаимопонимание. Материалы международной конференции. Львов, 1997.

⁹ Падрабязней аб гэтым гл.: Широкова М. А. Глаголы, характеризующие homo ludens в романе Достоевского «Бедные люди» // Сборник научных artykuлаў 53-й навуковай канферэнцыі студэнтаў Белдзяржуніверсітэта (красавік – май 1996 г., Минск). Мн., 1996.

¹⁰ Вержбицкая А. Язык. Культура. Познание. М., 1996; Яна ж. Судьба и предопределение // Путь, 1994. №5.

¹¹ Гл.: Полный православный богословский энциклопедический словарь. М., 1992. Т.2.

¹² Гл.: Даль В. Толковый словарь живого великорусского языка. М., 1989.

Т.А.МІХАЛКІНА

ЛЕКСІЧНЫЯ НОВАЎТВАРЭННІ А.І.САЛЖАНИЦЫНА

Характэрнай рысай літаратурна-мастацкага стылю А.І.Салжаніцына з'яўляюцца індывідуальна-аўтарскія словаўтварэнні. У артыкуле разглядаюцца новаўтварэнні на базе дыялектнай, жаргоннай лексікі і прастамоўя з пункту гледжання іх формаўтварэння і ролі ў мастацкай і публіцыстычнай творчасці пісьменніка.

Словы, створаныя Салжаніцыным, належаць да розных часцін мовы і створаны рознымі спосабамі.

Назоўнікі з'яўляюцца суфіксальнымі і нульсуфіксальнымі вытворнымі. Напрыклад, ад дыялектных асноў прыметнікаў з дапамогай суфікса *-ость/-ность* створаны словы са значэннем непрацэсуальнай адзнакі: **беспонятный** 'не кемлівы, тупы, з дрэннай памяццю' – **беспонятность**, **неухичный** 'не ўцеплены' – **неухиченность** (тут і далей значэнні дыялектных слоў даюцца па "Словарю русских народных говоров" – СРНГ). Назоўнікі прастамоўя паходжання ўзніклі на базе неэкспрэсіўнай прастамоўяй лексікі і на аснове экспрэсіўнага прастамоўя (вульгарызмаў). Назоўнікі, утвораныя ад неэкспрэсіўных дзеясловаў, азначаюць асобу-вытворцу дзеяння: **заставивать** 'абараняць, выгароджваць' – **застойник** (суф. *-ник*) і адцягненае дзеянне: **полегчать** 'стаць лепш, лягчэй' – **полегчание** (суф. *-ни/л/-*). Ад вульгарнага дзеяслова **гавкать** 'гаварыць, лаяцца' утвораны назоўнік са значэннем дзеючай асобы **гавкалка** 'зменны майстар' (суф. *-лк-*), назоўнік з адцягненым значэннем **гавканье** 'лаянка' (суф. *-н/л/-*). Для назоўніка **обгавкивание** 'недабразычлівае абмеркаванне' утваральным мог бы быць вульгарны дзеяслоў **обгавкивать**, не зафіксаваны ў слоўніках рускай мовы. Калі гэты дзеяслоў існуе ў мове, то прыведзены назоўнік з'яўляецца суфіксальным утварэннем. У процілеглым выпадку яго трэба разглядаць як цэразступеньчатае ўтварэнне ад дзеяслова **гавкать** (гэта значыць, як прэфіксальна-суфіксальнае вытворнае). Нульсуфіксальнымі з'яўляюцца аддзяслоўныя вытворныя муж. роду 1 скл., напр.: **обсоветовать** 'параіць' – **обсовет**, **воздымать** 'падымаць' – **воздым**, **адад'ектыўны** назоўнік муж. роду 1 скл., які называе асобу-носьбіта адзнакі: **отерханный**, 'абдраны, абшморганы' – **отерхан**.

Прыметнікі, утвораныя суфіксальным спосабам перш за ўсё ад дыялектных дзеясловаў, напрыклад, значэнне 'здольны стаць суб'ектам дзеяння' маюць словы з наступнымі суфіксамі: *-ист-*: **заязяться**, **заязнуться** 'паабяцаць зрабіць што-н.' – **заязистый**, *-чив-*: **встромлять** 'утыкаць, устаўляць, усаджваць старчма што-н.' – **встромчивый**; агульнае значэнне аднесенасці да працэсу, які названы матывавальным дзеясловам, уласціва прыметніку з суфіксам *-н-*: **изневоливать** 'прымушаць' – **изневольный**. Ад назоўнікаў-дыялектызмаў утвораны прыметнікі, якія маюць значэнне аднесенасці да стану, напр.: **нужда** 'патрэба' – **нуждяной** (суф. *-ян-*). На базе дыялектнага прыслоўя з часавым значэннем узнік прыметнік, у якім уласцівае прыслоўя значэнне адзнакі сумяшчаецца са значэннем прыметніка як часціны мовы (адзнака